

*Д. О. Рябіченко, аспірант
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ БАНКУ В УМОВАХ ВОЛАТИЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Криза 1987 р. виявила слабкі сторони застосування інструментів управління ризиками, що існували на той момент, та стимулювала пошук нових підходів до оцінки. Це призвело до швидкого розвитку і широкого застосуванню інноваційного методу – VaR (value-at-risk). Незабаром він став загальноновизнаним стандартом вимірювання ризику, а вже у 1999 р. отримав офіційний міжнародний статус, закріплений Базельською угодою. Поступово вкоренилася думка, що VaR адекватно виражає рівень ризику будь-яких інвестиційних портфелів незалежно від їх складу та структури. Проте фінансова криза 2007 р. переконливо показала невідповідність прогнозів, що базувалися на основі VaR, реальним збиткам.

VaR – вартісна оцінка ризику, що являє собою максимальний очікуваний збиток протягом фіксованого періоду часу зі встановленим рівнем ймовірності. Водночас зміну вартості представлено у вигляді лінійної комбінації дохідностей факторів ризику. Однією з особливостей методу є наявність таких основних його видів: параметричний (поширений у вигляді варіаційно-коваріаційної моделі), історичний, підхід до розрахунку з позиції імітаційного моделювання (в більшості випадків застосовується метод Монте-Карло). При цьому результати використання таких підходів є різними і неспівставними навіть за умови оцінки одного й того ж портфеля активів, тому вибір конкретного методу залежить від особливостей функціонування банку та цілей, встановлених у процесі управління.

Істотними обмеженнями використання є низька точність VaR-оцінки для інструментів із нелінійними ціновими характеристиками, а також можливість порушення умови про субаддитивність. Крім того, застосування VaR передбачає постійні значення волатильності й кореляції між показниками, що досліджуються протягом визначеного періоду часу. Це потребує значного масиву даних і добре досліджених взаємозв'язків між економічними явищами.

Під впливом світової фінансової кризи регуляторні органи почали активно розробляти нові рекомендації у сфері ризик-менеджменту, зокрема щодо оцінки фінансових ризиків. У травні 2012 р. Базельський комітет з питань банківського нагляду опублікував консультативний документ “Fundamental review of the trading book”, однією з ключових ідей якого є перехід від практики використання VaR-методу до впровадження альтернативної ризик-метрики – ES (expected shortfall, інша назва – CVaR (conditional value-at-risk)).

Такі зміни зумовлені перш за все неадекватністю VaR-інструментарію при оцінці “ризиків хвоста” (“tail risk”): за умови нормального розподілу ймовірність переміщення активу чи портфеля активів більш ніж на 3 стандартних відхилення складає не більше 1%. Проте в умовах скорочення тривалості економічних циклів та зростання волатильності на ринках ключова гіпотеза про існування нормального розподілу не виконується.

У 2007 р. Н. Н. Талеб опублікував працю “The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable”, яка набула особливої популярності на тлі кризових подій. Головним досягненням є розробка теорії “чорного лебедя”: якщо подія X не трапилася в минулому, то немає жодних підстав стверджувати, що вона не трапиться в майбутньому. Екстраполюючи це твердження до сфери оцінки ризику, можна стверджувати, що подія X в 1% випадків може призвести до критичних збитків, які неможливо завчасно оцінити методом VaR.

Вже в 1999 р. ES наводиться як показник ризику, що описує лівий хвіст розподілу більш адекватно, ніж VaR, та дозволяє оцінити очікувану прибутковість портфеля в найгірших $q\%$ випадків. У сучасному світі управління розміром екстремальних збитків стає все більш актуальним, тому показник ES дає інвестору розуміння очікуваного значення втрат при настанні екстремальних подій. Але у разі його застосування значно ускладнюється процес бек-тестування моделі, тому проблема пошуку оптимального методу оцінки фінансових ризиків банку залишається актуальною.

Рябіченко, Д.О. Впровадження нових методів оцінки фінансових ризиків банку в умовах волатильності економічного середовища [Текст] / Д.О. Рябіченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2012. – С. 180-181.